

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Příhody a soudců JUDr. Michala Mazance, Mgr. Jana Passera, JUDr. Jaroslava Hubáčka a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobkyně: L. O., proti žalovanému Ministerstvu vnitra, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 3. 2006, čj. 36 Az 17/2005 – 57

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 3. 2006, čj. 36 Az 17/2005 - 57 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalovaného ze dne 17. 1. 2005, č. j. OAM-3548/VL-07-ZA04-2004, nebyl žalobkyni udělen azyl v České republice podle § 12, § 13 odst. 1 a 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu) a dále rozhodl o tom, že se na žalobkyni nevztahuje překážka vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu.

Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí žalobu, kterou Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 22. 12 2005, čj. 36 Az 17/2005 - 31, zamítl. Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) napadla rozsudek krajského soudu kasační stížností, ve které zároveň požádala o ustanovení zástupce.

Krajský soud stěžovatelce zaslal výzvu k předložení řádně vyplněného potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech a ke sdělení, jakým způsobem a v jaké výši stěžovatelka platí nájem ubytovateli a jak si opatřuje finanční prostředky na výživu a ošacení, a aby tato svá tvrzení doložila listinnými

důkazy. Stěžovatelka toto potvrzení soudu ve stanovené lhůtě zaslala a uvedla v něm, že z důvodu nepříznivého zdravotního stavu není zaměstnána, nemá žádné příjmy a pomoc jí poskytuje pan L. M..

Napadeným usnesením krajský soud zamítl návrh stěžovatelky na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. V odůvodnění uvedl, že stěžovatelka na základě výzvy soudu zaslala pouze vyplněný formulář o osobních a majetkových poměrech, v němž sdělila pouze, že nemá příjmy z pracovního (obdobného) poměru z důvodu nepříznivého zdravotního stavu a nemá ani jiné příjmy či majetek a dále, že jí poskytuje pomoc pan M. a že se snaží najít si práci. Soud uvedl, že jelikož stěžovatelka svá skutková tvrzení nedokázala žádnými listinnými důkazy, neprokázala dostatečně, že jsou u ní dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, resp. pro ustanovení zástupce.

Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka v zákonné lhůtě kasační stížnost, v níž vyslovila nesouhlas s usnesením krajského soudu a uvedla, že zatím nemá žádnou práci a na pomoc čeká od státu. Její rodinná situace je špatná, pomoc jí poskytuje církev a za ubytování platí 1500 Kč měsíčně, o čemž však nemůže předložit důkaz, neboť majitel bytu není přítomen. Stěžovatelka proto navrhla, aby usnesení krajského soudu bylo zrušeno a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení, v němž by jí byl ustanoven zástupce.

Kasační stížnost je přijatelná a důvodná.

Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelky. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Obdobnou otázkou se kasační soud již zabýval v usnesení ze dne 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006-39, v němž vyložil, že o případ přijatelnosti kasační stížnosti se může jednat mj. tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do právního postavení stěžovatele; příkladem toho může být např. hrubé pochybení krajského soudu v jednotlivém případě při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se o tento případ jedná v souzené věci, proto je kasační stížnost přijatelná a je tedy zapotřebí se jí meritorně zabývat.

V otázce rozhodování o ustanovení zástupce účastníku řízení formovala bohatá rozhodovací praxe obecných i správních soudů obecné zásady, které krajský soud nerespektoval a jeho procesní pochybení se projevilo v materiální sféře stěžovatelky,

neboť v konečném důsledku znamenalo případnou nemožnost projednání věci Nejvyšším správním soudem.

Je třeba rovněž odkázat na starší judikaturu (viz rozsudek publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS), kde soud konstatoval, že nedostatek povinného zastoupení advokátem směřující proti usnesení o neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti ve věcech azylu není důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti. Důvody kasační stížnosti proti neustanovení zástupce formuluje zpravidla sám stěžovatel – neúspěšný žadatel o ustanovení zástupce. Ve věcech azylu se tedy jedná o cizího státního příslušníka, zpravidla neovládajícího český jazyk a neznalého českého právního prostředí. Obvykle není takový účastník řízení schopen pregnantně formulovat, v čem spočívá přesah jeho vlastních zájmů v případě kasační stížnosti proti rozhodnutí, jímž mu nebyl ustanoven zástupce, resp. žalobní body.

Krajský soud pochybil při posouzení toho, zda stěžovatelka doložila svá tvrzení týkající se majetkových poměrů a zda tedy byl splněn předpoklad pro osvobození od soudních poplatků. Krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí přesně nespecifikoval, jaké konkrétní skutečnosti stěžovatelka ke své újmě nedoložila listinnými důkazy, ačkoliv je doložit mohla. Pokud však jde o doklad o tom, že je stěžovatelka ubytována u soukromé osoby, stěžovatelka soudu sdělila, že doklad o tom není v současné době možné předložit vzhledem k nepřítomnosti majitele bytu. Pokud jde o požadavek soudu, aby stěžovatelka doložila listinnými důkazy tvrzení o tom, že nemá žádný majetek ani příjmy, pak je zapotřebí zdůraznit jedno ze základních východisek dokazování v řízení před soudem spočívající v tom, že dokazovat nelze něco, co neexistuje. Jedná se o tzv. negativní důkazní teorii, o níž se pojednává mj. v publikaci Prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, a. s., 2006, s. 279: „*Teorie negativní je založena na tom, že negativní skutečnosti nemohou být dokazovány, a je tedy ten, kdo tvrdí negativní skutečnost, od důkazního břemene osvobozen. Nedávný judikát NS ČR poskytuje pěkný příklad aplikace této teorie, když s poukazem na nemožnost dokazování negativní skutečnosti rozhodl, že žalovaný v bytovém sporu podle § 706 OZ není zatížen důkazním břemenem stran skutečnosti, že nemá vlastní byt, a tudíž opak toho – existenci vlastního bytu žalovaného – musí prokázat žalobce.*“

Jediný důvod, na základě něhož soud dospěl k závěru, že u stěžovatelky není dán předpoklad osvobození od soudních poplatků, spočíval v souzené věci v neprokázání stěžovatelkou tvrzených skutečností prostřednictvím listinných důkazů. Svou nemajetnost však stěžovatelka ani prokázat nemohla, a doklad ohledně ubytování nepředložila proto, že tak není možné učinit vzhledem k nepřítomnosti majitele bytu. Za této situace nebylo možné dospět k závěru, že by stěžovatelka neprokázala předpoklad osvobození od soudních poplatků; krajský soud pochybil, když stěžovatelce přičetl k tíži nedokázání skutečností, které

z povahy věci dokázat nemohla. Tímto přístupem soud stěžovatelce *de facto* odepřel právo na právní pomoc zakotvené mj. v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“.

Jelikož nezastoupení stěžovatelky advokátem by mělo v řízení o původně podané kasační stížnosti následek v podobě jejího odmítnutí podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že postupem krajského soudu při rozhodování o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti došlo k pochybením, jímž bylo stěžovatelce upřeno výše zmíněné ústavním pořádkem chráněné právo na právní pomoc a odňata možnost předložit původní kasační stížnost směřující proti rozsudku ze dne 22. 12. 2005, čj. 36 Az 17/2005-31, Nejvyššímu správnímu soudu k posouzení její přijatelnosti, resp. důvodnosti; to by ve svém důsledku vedlo k odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*).

Usnesení Krajského soudu v Brně proto vycházelo z nesprávného posouzení právní otázky, zda stěžovatelka splňuje předpoklad osvobození od soudních poplatků nezbytný pro rozhodnutí o tom, zda se jí ustanoví zástupce. Proto napadené usnesení krajského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil; současně věc vrátil k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 téhož ustanovení vázán výše vysloveným právním názorem.

Pro úplnost je třeba poznamenat, že Nejvyšší správní soud vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat, neboť je o kasační stížnosti rozhodováno přednostně a navíc je stěžovatelka chráněna režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. března 2007

JUDr. Petr Příhoda
předseda senátu